

3de leerjaar

PROCESDOEL 1: VRIJ EN ZELFSTANDIG LEREN DENKEN EN HANDELEN.

Bijzonder procesdoel 1: groei naar volwassenheid

1.1 Wie ben ik? Mijn persoonlijkheid.

Filosofische benadering: - welk mensbeeld vinden we terug bij een aantal grote filosofen (zowel voorbeelden uit de Oudheid als actuele)

1.2 Wat wil ik?

Verantwoord omgaan met seksualiteit: permissiviteit staat niet noodzakelijk gelijk aan openheid, verdraagzaamheid, progressiviteit

Bijzonder procesdoel 2: zelfstandig denken

2.1 Verruiming waarnemingsveld:

Ik en de invloed van groepen: werking van politieke partijen, vakbonden, drukingsgroepen

Ik en de invloed van andere culturen: andere aanpak op de werkvloer

2.2 Invullen van het verruimingsplan: strategie

Leren redeneren: denkmethodes vanuit wetenschappen en wetenschappelijke paradigma's

Vrij onderzoek - kritische benadering: - wetenschapsfilosofie van geocentrisme naar heliocentrisme - de mens als maat van alle dingen (antropocentrisme)

Bijzonder procesdoel 3: zelfstandig handelen

3.1 Het kiezen: de mens staat elke dag voor keuzes gaande van verder studeren of gaan werken, tot zich inzetten voor de rest van de wereld

3.2 Gedrag

Welke motieven beïnvloeden ons gedrag? Handelen op grond van

- Informatie: media: nieuwsverstrekkers of sensatie?
- Overtuiging: gevaar voor dogmatisme overleg/compromis: onderhandelen
- belangen: eigenbelang t.o. groepsbelang (staking)
- gevoelens: uit liefde of vriendschap ervaringen: bij sollicitatie
- omgangsvormen/tradities: huwen of samenwonen
- waarden: openheid naar benaderen vs zich afsluiten
- tegencultuur: reactie tegen de heersende orde

Welke verantwoordelijkheid dragen we daar zelf in?

Bijzonder procesdoel 4: postconventionele instelling

4.1 Authenticiteit: de schijnbare tegenstelling tussen de eigen culturele identiteit bewaren en leven in de multiculturele samenleving.

4.2 Creativiteit: hoe kunnen we onze vrijzinnig humanistische waarden in de praktijk omzetten?

- Beroepsethiek
- Maatschappelijk engagement

PROCESDOEL 2: MOREEL DENKEN TEGEN DE ONVERSCHILLIGHEID PRO DE BETROKKENHEID

Bijzonder procesdoel 1: exploreren en verkennen van waarden

- 1.1 Waarden herkennen en verkennen:** opzoeken in officiële teksten (c.a.o's, arbeidsreglementen...)
- 1.2 Omgaan met waarden:** waardeconflicten: loyauteit naar de collega's of misbruiken aanklagen bij de baas?

Bijzonder procesdoel 2: ontdekken van morele problemen

- 2.1 Morele problemen herkennen en verkennen:** wetenschap in dienst van de industrie (bijv. GGO)
- 2.2 Omgaan met morele problemen:** vooral vanuit de toekomstige beroepspraktijk van de leerlingen

Bijzonder procesdoel 3: ontwikkelen van morele beleving en inleving

- 3.1 Herkennen en verkennen van morele houdingen en levensbeschouwingen:**

Toetsen van de eigen morele houdingen van de leerlingen aan de grote theorieën en levensbeschouwingen als waardetheorieën: belang van het zoeken naar een coherente opvatting aan de hand van vragen over al dan niet consequent gedrag.

PROCESDOEL 3: HUMANISEREN VAN HET SAMENLEVEN MET ANDEREN

Bijzonder procesdoel 1: herkennen, verkennen en integreren van de mogelijkheden van de mens

1.1 Herkennen en verkennen van de mogelijkheden van de mens

- Wat is aangeboren? Wat aangeleerd?
- Wetenschappelijke ontwikkeling
- Technologische ontwikkeling

1.2 Ethisch omgaan met de mogelijkheden van de mens

- Taal en communicatie:
 - mogelijkheden en grenzen van de menselijke taal, historische benadering.
 - Esperanto als wereldtaal: utopie of de oplossing voor heel wat problemen?
- Kunst en creativiteit:
 - wat is kunst? Onderscheid tussen kunst, kunde en techniek
 - kunst als bron van zingeving
 - kunst om de kunst
 - geëngageerde kunst
 - kunst als vlucht
 - kunst als maatschappijkritiek

Religie: de mens als religieus wezen, ook atheïstische religiositeit, immanente/trans-cendente waarden. ..

Bijzonder procesdoel 2: herkennen, verkennen en integreren van de grenzen van de mens

2.1 Herkennen en verkennen van de grenzen van de mens:

De mens gesitueerd in de kosmos: de theorieën van Einstein en Hawking

2.2 Ethisch omgaan met de grenzen van de mens:

Inlevingsvermogen: existentiële angsten, palliatieve zorgen

Bijzonder procesdoel 3: ontdekken van mensenrechten

3.1 Herkennen en verkennen van principes en structuren:

- Lezen van de Verklaring van de Rechten van de Mens: kritieken zoeken vanuit nietwesterse culturen.
- Reflecteren over de universele waarde van de Verklaring

Bijzonder procesdoel 4: beleven van de democratie

4.1 Herkennen en verkennen van democratische waarden:

- Kritisch onderzoek van een aantal
- ideologieën
 - samenlevingsvormen
 - praktische verwezenlijkingen van democratische waarden

4.2 Beleven van democratische vaardigheden:

- Overleggen: CAO's, bedrijfsraden, vakbonden...
- Relativeren van gesloten compromis: partijtrouw/partijtucht

Bijzonder procesdoel 5: Oefenen in sociale vaardigheden

Creatief omgaan met integriteit. rechtvaardigheid. verantwoordelijkheid...

De mens als cultureel wezen in zijn omgang met anderen:

- in humanitaire organisaties: artsen zonder grenzen, Rode Kruis, ...
- integriteit nastreven: strijd tegen misbruiken in veeteelt, industrie...
- principes volgen

PROCESDOEL 4: VERANTWOORDELIJKHEID VOOR HUIDIGE EN TOEKOMSTIGE GENERATIES

Bijzonder procesdoel 1: verantwoordelijkheid tegenover zichzelf

1.1. Herkennen en verkennen van eigenwaarde en levensplan:

Waarde van mijn lichaam:

- is zelfbeschikkingsrecht prioritair?
- Aanvaarden van lichamelijke tekortkomingen
- Integriteit van mijn lichaam

Waarde van mijn identiteit:

- de maakbare mens of aangeboren (determinisme) en aangeleerd (opvoeding)

1.3 Omgaan met eigenwaarde en levensplan:

Vaardigheden ontwikkelen: leren denken aan anderen, doelgerichte zelfdiscipline

Doelen kunnen realiseren: verantwoordelijkheid en de arbeidsmarkt: arbeidsherverdeling, permanente bijscholing...

Verantwoordelijkheid opnemen in relaties tot partner, al/niet hebben van kinderen, problemen rond adoptie...

Bijzonder procesdoel 2: eerbied voor de anderen

2.1 Herkennen en verkennen van de waarde van anderen:

Problematiek van de multiculturele samenleving, de open samenleving en het bewaren van de eigenheid:

- Is integratie/assimilatie/inburgering nodig?
- Volstaat actieve tolerantie?

2.2 Omgaan met anderen:

Gelijkheid in verscheidenheid

Bijzonder procesdoel 3: zorg voor anderen

3.1 Herkennen en verkennen van de zorg en de inzet voor de anderen

- Engagement omwille van
- eigenbelang: bijv politiek dienstbetoon
 - solidariteit: sociale zekerheid
 - rechtvaardigheidsgevoel: elke zieke heeft recht op verzorging
 - Plichtsgevoel: deontologie van beroepsgroepen (bijv. verpleging)

3.2 Omgaan met de zorg en de inzet voor de anderen:

Hoe gaat men om met de zorg voor kwetsbare groepen en individuen?

Bijzonder procesdoel 4: eerbied voor de natuur

4.1 Herkennen en verkennen van de waarde van de natuur

Uitwerken antropocentrisme tegenover ecocentrisme

4.2 Omgaan met de waarde van de natuur

Teksten lezen vanuit verschillende culturen (natuurvolkeren, industriële samenleving...)

Bijzonder procesdoel 5: zorg voor de natuur

5. Herkennen en verkennen van de zorg voor de natuur:

- De grote milieuconferenties versus de realiteit
- Politieke partijen en natuurbehoud: analyse van het programma

Bijzonder procesdoel 6: inzichtelijke omgang met wetenschap en techniek

Omgang met wetenschap en techniek

Begrenzing van het wetenschappelijk onderzoek: kan men hieraan ethische grenzen stellen? Bijv experimenten met foetussen, terminale zieken, gevangenen, ...

Begrenzing van de technologische ontwikkeling: kan men hieraan ethische grenzen stellen? Bijv wapenwedloop, kunstmatig in leven houden van mensen, klonen....

Bijzonder procesdoel 7: inzichtelijke omgang met de media

7.1 Herkennen en verkennen van de media

Welke belangen primeren? - economische? politieke?

7.2 Kritisch en creatief omgaan met de media

De confrontatie met jezelf aangaan - welke kranten/tijdschriften lees je?
- wat zijn je lievelingsprogramma's op televisie...

PROCESDOEL 5: OEFENING IN ZINGEVING

Bijzonder procesdoel 1: erkenning van de mens als zingeveer

1.1 De mens als zingeveer: verkennen en herkennen van de andere(n). het andere:

Enkele grote zingevers praktisch introduceren, ook actuele zingevers uit de leefwereld van de leerlingen (film, muziek...)

1.2 Integreren van zingeving in je eigen bestaan:

- Zin geven aan je eigen leven: levenskwaliteit, idealen, ...
- Ik en mijn omgeving: belang van waardevolle en zinvolle arbeid

Bijzonder procesdoel 2: erkennen dat de mens niet de enige zindrager is

2.1 Herkennen en verkennen van de beperkingen van de mens

Natuurlijke grenzen van de mens:	- onderzoek naar de beperkingen van de mens - beperkingen van het brein
Biologische grenzen van de mens:	- erfelijkheid
Ethische grenzen van de mens:	- kloof tussen ethische principes en het handelen in de praktijk

2.2 Het overstijgen van de beperkingen: integreren van oplossingsmethoden

Vormen van samenleven:	- commune - krakers - instellingen - begeleid zelfstandig wonen - wooncollectief psychiatrische patiënten

Bijzonder procesdoel 6: herkennen, verkennen en integreren van schoonheid en waarheid: esthetisch gevoel, distinctie

6.1 Herkennen en verkennen van vormen van schoonheid:

- Bestaan er universele criteria?
- Culturele diversiteit
- Leren (h)erkennen van schoonheid

6.2 Creatieve projecten:

- Kritisch omgaan met schoonheid
- Westers schoonheidsideaal tegenover andere culturen
- De tirannie van het schoonheidsideaal

Bijzonder procesdoel 7: herkennen, verkennen en integreren van het geluk in het bestaan

Herkennen en verkennen van filosofieën op basis van geluk:

- hedonisme, epicurisme...
- de zoektocht naar geluk in de "ernstige" literatuur tegenover de "populaire" lectuur

Bijzonder procesdoel 8: herkennen, verkennen en integreren van het wereldburgerschap

8.1 Herkennen en verkennen van wereldburgerschap:

Verbondenheid van alle mensen en alle werelddelen:

- We lijden alien onder de vervuiling
- De bewapeningswedloop bedreigt de hele wereld
- We zijn alien migranten (migratie in tijd en ruimte)

8.2 Omgaan met wereldburgerschap:

Genieten van de diversiteit: het maakt ons leven boeiend, interessant

Genieten van de overeenkomsten: ondanks bijv andere cultuur, andere leefwereld